İBRÂHİM BİN HASEN EL-KAYREVÂNÎ (İbrâhim Tunûsî)

Tunus'ta yetişen fıkıh ve hadîs âlimlerinden. İsmi, İbrâhim bin Hasen bin İshâk el-Kayrevânî'dir. Tunus'un Kayrevan şehrinde doğup yetişen âlimlerdendir. Künyesi Ebû İshâk'dır. Birçok âlimden kelâm (akâid), fıkıh ve hadîs ilimlerini öğrendi. Afrika'da kendisinden pekçok kimseler fıkıh ilmini aldılar. 443 (m. 1051) senesinde Kayrevan'da vefât etti.

Kelâm, fıkıh ve hadîs ilimlerinde büyük bir âlim olan İbrâhim Tunûsî, ayrıca yüksek bir ahlâka sahipti. Fazilet bakımından da en önde bulunuyordu. Fıkıh ilmini Ebû Bekr bin Abdurrahmân'dan ve Ebû İmrân el-Fâsî'den öğrendi. Usûl-i dîn adı verilen kelâm ilmini, îmân bilgilerine âit mes'eleleri, Hüseyn bin Abdullah bin Hatim el-Ezdî'den okuyup öğrendi. İlim öğrendiği başka hocaları da vardır.

Abdülhamid bin Sa'dûn, Abdülhamîd bin Sâig gibi Afrika'da bulunan ba'zı âlimler, fıkıh ilmini ondan öğrendiler.

O, pekçok esere kıymetli şerhler de yapmıştır. İbn-ül-Mevâz'ın kitabına yaptığı "Ta'lîk"ı, herkes tarafından çok kullanılan ve benzerini yazmak için yarış edilen çok kıymetli bir eserdir. Ayrıca kendisinin tedvîn ettiği (topladığı, yazdığı) eserleri de vardır.

Abdülcelîl ed-Dîbâcî, onun hakkında diyor ki; "O, ilim ve amel şerefini kendisinde toplamıştı. Ya'nî ilmiyle âmil olan bir âlimdi. Kendisine ilim ve amelin birlikte verildiği nâdir kimselerden oldu."

İbrâhim-i Tunûsî, Bâgâye şehrinde iken, kendisinden Resûlullahın (aleyhisselâm), dört halîfesinin ve Eshâb-ı Kirâmın büyüklüğünü, derecelerinin yüksekliğini bildiren bir fetvâ sorulduğunda buyurdu ki:

"Resûlullahı (aleyhisselâm) görüp, O'na îmân etmekle şereflenen Eshâb-ı Kirâmın her birini sevmemiz, hürmet etmemiz, hepsine saygı göstermemiz lâzımdır. Dört halîfenin fazileti, hilâfet sırasına, göredir. Ya'nî birincisi Hazreti Ebû Bekr, ikincisi Hazreti Ömer, üçüncüsü Hazreti Osman ve dördüncüsü de Hazreti Alidir. Hazreti Ali'yi hepsinden üstün bilmek, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği doğru yoldan ayrılmaktır. Böyle inanmakla beraber, Eshâb-ı Kirâmın diğerlerini kötülemeyip, onları da sevenler imansız olmaz. Bunlar mü'mindirler. Fakat müslümanların sözbirliğinden ayrılmış oluyorlar. Ancak, Hazreti Ali'yi Eshâbın en üstünü kabûl edip, altı kişinin dışındakilere dil uzatan, onlara söven, İslâmiyyetten ayrıldıklarını iddia edenin imânı gider. Bunlar, İslâm dîninden çıkmış, mürted olmuşlardır. Çünkü Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde birçok âyet-i kerîmede ve Resûlullah (aleyhisselâm) de hadîs-i şerîflerde, Eshâb-ı Kirâmın faziletini, üstünlüğünü bildirmektedir.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyurdu ki:

> "Sizler, bütün insanlar içinde en iyi ümmetsiniz, (cemaatsınız!) Ya'nî Peygamberlerden sonra bütün insanların en iyisisiniz!" (Âl-i İmrân-110)

> "Mekke-i mükerreme ahâlisinden olup, Medîne-i münevvereye hicret eden Sahâbe-i Kirâmdan ve iyilikte onların izinden gidenlerden, Allahü teâlâ râzıdır. Onlar da, Allahü teâlâdan râzıdırlar. Allahü teâlâ onlara Cennetler hazırlamıştır." (Tevbe-100)

> "Muhammed (aleyhisselâm) Allahü teâlânın peygamberidir. Ve O'nunla birlikte bulunanların, (ya'nî Eshâb-ı Kirâmın) hepsi kâfirlere karşı şiddetlidir. Fakat birbirlerine karşı

merhametli, yumuşaktırlar. Bunları çok zaman rükû'da ve secdede görürsünüz. Herkese dünyâda ve âhırette her iyiliği, üstünlüğü, Allahü teâlâdan isterler. Rıdvânı, ya'nî Allahü teâlânın kendilerini beğenmesini de isterler. Çok secde ettikleri yüzlerinden belli olur. Onların hâlleri, şerefleri böylece Tevrat'ta ve İncîl'de bildirilmiştir. İncîl'de de bildirildiği gibi, onlar ekine benzer. İnce bir filiz yerden çıkıp kalınlaştığı, yükseldiği gibi, az ve kuvvetsiz oldukları hâlde, etrâfa yayıldılar. Her tarafı îmân ile doldurdular. Herkesin, filizin hâlini görüp az zamanda nasıl büyüdü diyerek, şaşırdığı gibi, onların hâl ve şânları dünyâya yayılıp, görenler hayret etti ve kâfirler kızdılar" (Feth-29). Bu âyet-i kerîme, yalnız indiği zamanda bulunan Eshâbın değil, sonra îmâna gelecek olanların da şânını bildirmektedir.

Peygamber efendimiz de (aleyhisselâm) buyurdu ki:

"Eshâbımın hiçbirine dil uzatmayınız! Onların şânlarına yakışmayan birşey söylemeyiniz! Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sizden biriniz Uhud dağı kadar altın sadaka verse, Eshâbımdan birinin bir müd (875 gr.) arpası kadar sevâb alamaz." Çünkü sadaka vermek ibâdettir, ibâdetlerin sevâbı, niyetin temizliğine göredir. Bu hadîs-i şerîf, Eshâb-ı Kirâmın kalblerinin ne kadar temiz olduğunu göstermektedir.

"Eshâbımın herbiri, gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, Allahü teâlânın sevgisine kavuşursunuz." Ya'ni hangisinin sözü ile hareket ederseniz, doğru yolda yürürsünüz. Denizlerde, çöllerde yıldızlarla cihet bulunduğu, yol alındığı gibi, bunların sözleriyle hareket edenler, doğru yolda giderler.

"Eshâbıma dil uzatmakta, Allahtan korkunuz! Benden sonra onları kötü niyetlerinize hedef tutmayınız! Nefsinize uyup, kin bağlamayınız! Onları sevenler, beni sevdikleri için severler. Onları sevmeyenler, beni sevmedikleri için sevmezler. Onlara el ile, dil ile eziyet edenler, gücendirenler, Allahü teâlâya eziyet etmiş olurlar ki, bunun da muahezesi, ibret cezası gecikmez, verilir."

"Beni gören veya beni görenleri gören bir müslümanı Cehennem ateşi yakmaz."

"Zamanlar, asırlar ahâlisinin en hayırlısı, en iyisi, benim asrımın ahâlisidir. (Ya'nî Sahâbe-i Kirâmın hepsidir,) Ondan sonra ikinci, asrın, ondan sonra üçüncü asrın mü'minleridir."

"Allahü teâlâ, beni insanların en asilzâdesi olan Kureyş kabilesinden seçti ve bana insanlar arasından en iyileri arkadaş, sâhib olarak ayırdı. Bunlardan bir kaçını bana vezirler olarak ve dîn-i İslâmı insanlara bildirmekte yardımcı olarak seçti. Bunlardan ba'zılarını da eshâr, ya'nî zevce tarafından akraba olarak ayırdı. Bunları sebbedenlere, iftira edip söğenlere, Allahü teâlânın ve bütün meleklerin ve insanların la'neti olsun! Allahü teâlâ kıyâmet günü, bunların farzlarını ve sünnetlerini kabûl etmez." Hazreti Ebû Bekr ve Hazreti Ömer Peygamberimizin (aleyhisselâm) hem vezirleri idi, hem de eshâbı idi. Çünkü birisi ezvâc-ı mütahherâttan Hazreti Âişe'nin, ikincisi de, Hazreti Hafsa'nın babası idi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek zevcesi Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) annemizin erkek kardeşi olan Hazreti Mu'âviye ve babası Ebû Süfyân ve anası Hind'de (r.anhümâ) eshârdan olup, bu hadîs-i şerîfe dâhildirler.

"Eshâbımın ve akrabamın ve bana yardım eden, gösterdiğim yolda gidenlerin sevgisinde benim hakkımı koruyunuz! Onları sevmek sûretiyle benim. Peygamberlik hakkımı koruyanları Allahü teâlâ, dünyada ve âhırette belâlardan, zararlardan korur. Benim Peygamberlik hakkımı düşünmeyerek, onları incitenleri, Allahü teâlâ sevmez. Allahü teâlânın sevmediği kimselere azâb etmesi pek yakındır."

"Eshâbımın ismini işitince, susunuz! Şânlarına yakışmayan sözleri söylemeyiniz."

İbrâhim-i Tunûsî'nin bu fetvâsını, bütün âlimler çok beğenip doğruluğunu tasdik ettiler. Bu târihlerde Mısır ve Kuzey Afrika, Eshâb-ı Kirâma karşı bozuk bir i'tikâda sahip olan, onların bir kısmına söğen Fatımî devletinin elinde bulunuyordu. Fâtımîlerin Tunus emîri (vâlisi) Mu'âz bin Bâdîs de, bu bozuk i'tikâdı yaymaktan vazgeçip, İbrâhim-i Tunûsî'nin ve bütün Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği yukarıdaki fetvâya uyarak, Fâtımîlerden bağlılığını kesip, doğru i'tıkadın öğretilmesini emretti. Müslümanların arasında yayılan bu bozuk inancın ortadan kaldırılmasına çalıştı. Herkese, Eshâb-ı Kirâmın herbirinin çok sevilmesi, onlara dil uzatılmaması lâzım geldiğini bildirdi. Onun bu hizmetinden sonra, Ehl-i sünnet i'tikâdında olan Mâlikî mezhebindeki müslümanlarla, Eshâb-ı Kirâmın bir kısmını kötüleyen sapık yoldakiler arasında uzun bir mücâdele sürdü. Sapık yoldakilerin taşkınlıkları, birçok müslüman kanı dökülmesine sebep oldu. Bu sırada, İbrâhim-i Tunûsî de Kayrevan'a döndü. Bir müddet sonra orada vefât etti.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Ed-Dîbâc-ül-müzehheb sh. 88

2) Terâcim-ül-müellifîn et-Tûnusiyyin cild-1, sh. 263

3) Esmâ-ül-müellifîn cild-1, sh. 24